

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований в 1996 році

Рівне – 2008

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 40. — Рівне: РДГУ, 2008. — 176 с.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.10.2008р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

- особистості учителя та вихователя, їх підготовки та методів роботи.

Педагогічна цінність творчої спадщини Януша Корчака доведена життям і не викликає сумніву. На наш погляд, використання теоретичного та практичного досвіду цього видатного педагога може сприяти вирішенню актуальних проблем як сучасної вітчизняної педагогіки, так і соціально-історичних задач суспільства ХХІ століття в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про освіту". - Освіта, 1995. - 15 серпня. С.1-4.
2. Забута Т.В., Ямницький М.Н. Педагогічна творчість Януша Корчака. - Рівне.: РЕГІ, 1997. - 201 с.
3. Забута Т.В. З історії дитячого самоврядування у навчально-виховних закладах // Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. - Рівне, 1997. - № 3. - С.31-34.
4. Макаренко А.С. Воспитание гражданина. - М., Просвещение, 1988. - 301 с.
5. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. - К.: Радянська школа, 1990. - 366 с.
6. Макаренко А.С. Коллективы воспитания личности. - М.: Педагогика, 1972. - 334 с.
7. Забута Т.В. Дитяче самоврядування у педагогічній системі Януша Корчака. Дисертація на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук за спец. 13.00.01 "Теорія та історія педагогіки". 1997р. - 240 с. На правах рукопису. ПДПУ ім. К.Д.Ушинського.
8. Тищенко Л.В. Проблема учнівського самоврядування в історії школи і педагогіки в Україні в період 1917-1931 рр.: Автореф. дис...канд. пед. наук. 13.00.01.- НДІ педагогіки України. - К., 1992. - 21 с.
9. Сухомлинский В.А. Сердце отдаю детям. - Минск, 1981.
10. Сухомлинский В.А. К вопросу об организации школ-интернатов. - Сов. педагогика, 1988, N 12, С. 82-88.
11. Сухомлинский В.А. Мудрая власть коллектива. - М.: Молодая гвардия, 1975.
12. Макаренко А.С. Педагогическая поэма. - М.: Педагогика, 1987. - 621 с.
13. Korczak J. Wychowanie wychowawcy przez dziecko. - J. Korczak. Pisma wybrane. - Korczak J. Pisma wybrane. - Warszawa. T.I - 1978; T.II - 1984; T.III - 1985; T.IV - 1986.- T.II, ss. 132-134.
14. Debnicki K. Korczak z bliska.- Warszawa, NK, 1985.- 177 s.
15. Czakyrow N. Janusz Korczak wsrod wybitnych pedagogow.- W: Janusz Korczak. Zycie i dzieło. - Warszawa, Wydawnictwa Szkolne i pedagogiczne. 1982.- ss. 36-40.
16. Korczak J. Momenty wychowawcze. - Janusz Korczak. Wybor pism. T. III. Pod red. I. Newerlego. Warszawa: NK 1958., ss. 229-290.
17. Korczak J. Pozegnanie.- Korczak J. Pisma wybrane.- Op. cit. T.II, ss. 66.
18. Korczak J. Internat.- J. Korczak. Pisma wybrane.- Op. cit. T.I.
19. Korczak J. Jak kochac dziecko. - J. Korczak. Wybor pism. Warszawa, NK, 1958.- T.II, ss. 75-391.
20. Korczak J. Z Naszego Domu. Nasze smutki. - "W Sloncu", Warszawa, tygodnik. - 1920, nr. 1.
21. Korczak J. Sejm i sad. - J. Korczak. Pisma wybrane.- Op. cit. T.II, ss. 78-83.
22. Korczak J. Prawo dziecka do szacunku. - Janusz Korczak. Wybor pism. T. III. Pod red. I. Newerlego. Warszawa: NK 1958.-ss. 395-424.

Резюме. Исследовалось творческое наследие Януша Корчака, анализировалась его педагогическая концепция. Определены факторы формирования, а также периоды становления и развития его воспитательной системы. Обобщен и охарактеризован педагогический опыт Я.Корчака в становлении и развитии системы детского самоуправления. Определены структура, содержание, этапы развития системы детского самоуправления, ее социально-формирующий гуманистический характер; уровни и функции педагогического руководства Я.Корчака развитием детского самоуправления.

Ключевые слова: педагогическая концепция, воспитательная система, детское самоуправление, педагогическое руководство.

Summary. In this work the creative inheritance of Janush Korchak was researched and his pedagogic concept was analysed. There were defined the main factors of formation and the main peroids of his educational system development. The experiens of Janush Korchak in childrens self-governing formation and development was described and summarised. There were defined the structure, contents, stages of the childrens self-governing system development, its humanistic character, and also the levels and functions of pedagogic direction of the childrens self-governing.

Key words: pedagogical concept, education system, structure and stages of the children's self-governing system development, levels and function of pedagogic direction.

Одержано редакцією 27.02.2008.

УДК: 37.01851. 047

Л.В. МЕЛЬНИЧУК

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СВІТЛІ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСВІДУ А.С. МАКАРЕНКА

Резюме. У статті розглядаються методи, форми та засоби соціального розвитку молодших школярів, використовувані А.С. Макаренком у власній педагогічній діяльності. Прослідковується їх системний характер.

Ключові слова: соціалізація, виховна система, колектив вихованців, об'єкт соціалізації, педагогічна технологія.

Постановка проблеми. Найчастіше у полі зору дослідників перебувала педагогічна спадщина А.С.Макаренка, пов'язана з проблемами соціалізації підростаючої людини підліткового віку. Досить широко ця проблема висвітлена у працях Н.Абашкіної, О.Барно, Р.Бескіна, В.Білоусова, А.Бойко, Л.Винничук, В.Виноградової-Бондаренко, М.Гетьманець, В.Гмурмана, Л.Гриценко, Л.Данилової, Н.Дем'яненко, С.Денисюк, Л.Дзюбка, М.Євтуха, Г.Жураковського, І.Зязюна, І.Іванова, С.Карпенчук, В.Кумаріна, П.Мазур, Ф.Моргуна, Л.Фролова та ін. Однак проблемам соціалізації учнів молодших класів приділено значно менше уваги. Певним чином вони розглядаються у дослідженнях Н.Абашкіної, В.Безпалька, Т.Будняка, Т.Ващенко, Л.Винничук, Л.Гриценка, С.Денисюка, І.Зязюна, С.Калабаліна, С.Карпенчук, В.Кумаріна, С.Невської та ін. Але у напрацюваннях цих авторів не прослідковується системний характер організації процесу соціалізації молодших школярів, що й складає проблему пропонованого дослідження.

Гіпотеза дослідження. Зважаючи на системний характер педагогічної теорії і практики А.С.Макаренка, на його технологічний підхід до розв'язання проблем виховання підростаючої особистості, цілком доречно припустити, що подібний системний характер був властивий також процесу соціалізації молодших школярів.

Концепція дослідження. В її основі лежить системний підхід до досліджуваних педагогічних явищ і процесів. Згідно нього системна або емерджентна властивість не зводиться до простої суми властивостей складових цієї системи, а визначається особливим характером поєднання їх.

Завдання дослідження. Вивчення педагогічного досвіду А.С.Макаренка, зв'язаного з педагогічною роботою у молодших класах. Виявлення складових системи соціалізації цього контингенту учнів. Дослідження характеру поєднаних згаданих складових із метою досягнення якісної системної властивості.

Виклад основного матеріалу. Соціалізація особистості – безперервний процес, який започатковується з найранішого дитинства. Навчання дитини у молодших класах - невід'ємна складова цього цілісного процесу, оскільки тут знаходяться витoki її майбутньої автентичної спрямованості.

Відомо, що з тридцяти двох років педагогічної діяльності – шістнадцять років А.С.Макаренко пропрацював шкільним учителем, з них дев'ять років – учителем початкових класів. Він неодноразово визнавав велике значення цього періоду у своїй педагогічній практиці. Спочатку з 1905 року по 1911 рік молодий педагог навчав дітей у Крюківському двокласному залізничному училищі, а пізніше, з 1911 по 1914 рік – у такому ж училищі на станції Долинська Херсонської губернії. Таким чином у початковій ланці освіти великий педагог відпрацював 9 років. А це вже не малий час для напрацювання серйозного педагогічного досвіду. Основними джерелами, які дозволяють висвітлити його, є спогади колишніх учнів А.С.Макаренка.

Спираючись у багатьох випадках на них, постараємося визначити системний характер процесу соціалізації молодших школярів у педагогічній практиці великого педагога.

Як відомо, системотвірним чинником педагогічної системи виступає мета, тобто уявний кінцевий результат педагогічної діяльності. Таким уявним результатом у педагогічному баченні А.С.Макаренка стала „нова людина”, яка була готова „боротися і будувати, жити і любити життя” [1, 325]. Будучи людиною свого часу, педагог писав: „Ми повинні думати про виховання такого типу поведінки, таких характерів, таких особистісних якостей, які необхідні Радянській державі в епоху диктатури робітничого класу і в момент становлення безкласового суспільства” [1]

Розробляючи єдину „програму особистості” нової людини, великий педагог розумів її не як якийсь стандарт, під який обов'язково необхідно підганяти якусь особистість, а як програму, яка передбачатиме поряд із певними „загальними рисами характеру” елементи „індивідуальної чарівності, своєрідності, особливої краси”. Таким чином, наголошувалося на обов'язковій „стандартній програмі” і на можливості індивідуальних коректив до неї.

А.С.Макаренко акцентує увагу на необхідності системних підходів до проблем соціалізації підростаючих поколінь. Стосовно цього він писав: „Людина не виховується по частинках, вона створюється синтетично всією сумою впливів, під які потрапляє.” [1, 473]. Відповідно вважалося, що потрібні не розрізнені методи і не один якийсь універсальний, а науково обґрунтована система виховання, в якій би окремі ланки, елементи були б тісно взаємозв'язані та взаємообумовлені. Поза системою навіть гарний засіб може виявитися неефективним.

Характерним для макаренківської педагогічної технології є розуміння важливості раннього вікового періоду для соціалізації особистості. З цього приводу А.С.Макаренко пише: „Насправді, головні основи виховання закладаються до п'яти років, і те, що ви зробили до п'яти років, - це 90 % усього виховного процесу, а далі виховання людини триває, обробка людини триває, але загалом ви починаєте споживати ягоди, а цвіт, який ви доглядали, був до п'яти років” [2, 287-288].

Центральною ланкою у системі соціалізації, зокрема й молодших школярів, визнавався колектив, як могутній чинник виховання людини-колективіста. У колективі автором системи була знайдена організаційна форма дитячого життя і разом із тим метод виховання – основний метод виховання кожної окремої особистості, який дозволяв здійснювати „вправи у житті” і перетворював сам колектив на „гімнастичний зал” для таких „вправ”.

Особлива роль надавалася первинним колективам – різновіковим загонам, у яких кожний старший опікував молодшого: допомагав виконувати домашні завдання, навчав нормам поведінки. Командир же такого

загону так само як старший брат у сім'ї, відповідав за те, щоб усі члени загону приходили у школу підготовленими до уроків, чисто одягнутими. Не залишалися поза його увагою нехтування моральними нормами, порушення розпорядку дня тощо.

Завдяки виховній діяльності командирів різновікових загонів полегшувалася праця вчителів, які звільнялися від необхідності погрожувати, карати, виконувати роль адміністраторів у колективах.

Важливими формами і в той же час методами соціалізації учнів молодших класів є ігри. Маються на увазі не ті ігри, які не рідко проводяться заради забави, або які віддаляють від життя, а ті ігри, які прищеплюють дітям налаштування до майбутньої продуктивної праці. Про роль ігрових моментів у педагогічній макаренківській системі згадує В. Терський, який п'ятнадцять років керував клубними заняттями у колонії ім. М. Горького і в комуні імені Ф. Дзержинського. Зокрема він пише: „Все життя і робота в колонії ім. М. Горького і в комуні ім. Ф. Дзержинського були насичені ігровими елементами... У нас не проходило й неділі, щоб не створювалася нова гра. Деякі з них, найцікавіші, укорінювались і входили в традицію... У своїй сукупності вони складали систематизований комплект, який гармонійно поєднувався зі всіма іншими елементами педагогічної системи А.С.Макаренка. Основні з цих ігор: „Конкурс кмітливих”, „Ребусник”, „Горлолет” (забезпечувала фізичний розвиток і виховувала почуття колективізму); технічні ігри (виготовлення механічних іграшок, які рухалися; машин-моделей тощо); літературно-театральні ігри (розвиток мовлення і творчого мислення); ігри-атракції (забезпечували створення загального життєрадісного тону в дитячому колективі); оригінальні ігри; ігри-екскурсії; настільні ігри” [3, 83-84].

До речі й сам А.С.Макаренко визнавав, що „... гра має велике значення в житті дитини, має те саме значення, яке в дорослого має діяльність, робота, служба. Яка дитина у грі, така з багатьох поглядів вона буде й у роботі, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається насамперед у грі. І всю історію окремої людини як діяча і працівника можна показати в розвитку гри і поступовому переході її в роботу [4, 280].

Велику роль у процесі соціалізації молодшого школяра, на думку великого педагога, покликані відіграти батьки дитини, оскільки, виховуючи дітей, вони „... виховують майбутню історію нашої країни, а значить, й історію світу” [4, 3]. Таку місію батьки здатні виконати лише за однієї умови – здобуття в очах дитини справжнього авторитету, головною основою якого є саме життя і робота батьків, їх громадське обличчя, поведінка, серйозна справа, яка заслуговує громадської пошани.

Однак батьки можуть здобувати і фальшивий авторитет, десять ознак якого А.С.Макаренко перераховує у своїй „Книзі для батьків”: авторитет придушення, авторитет віддалі, авторитет чванства, авторитет педантизму, авторитет резонерства, авторитет любові, авторитет доброти, авторитет дружби, авторитет підкупу.

У процесі соціалізації молодших учнів великий педагог звертав пильну увагу на найрізноманітніші аспекти виховання. Зокрема, рекомендуючи батькам ширше залучати дитину до праці, він наголошував, що господарське виховання дітей повинно полягати не тільки у вихованні хазяйновитого члена сім'ї, а й у вихованні господаря-громадянина.

Стосовно статевого виховання доводив, що немає ніякої потреби поспішати з відкриттям таємниць дітородіння, користуючись для цього випадковими запитаннями дитини, оскільки у подібних запитаннях немає ще ніякої особливої статевої цікавості. Доречно у таких випадках більш-менш тактовно відвести запитання дитини, використавши жарт чи усмішку. Найчастіше діти у таких випадках забувають про предмет своєї цікавості.

Чи не найважливішою рисою творчого педагогічного почерку в процесі соціалізації молодших учнів було вміння педагога формувати у школярів позитивні сугестивні комплекси в навчальній діяльності. Ілюстрацією до цього твердження слугують спогади вихованців колонії ім. М.Горького та комуні ім. Ф.Дзержинського. Ось що згадує колишня вихованка комуні Е. Тихоцька: „Не можу не відзначити наступного: вказівки Антона Семеновича на допущені мною помилки ніколи не викликали в мені почуття пригніченості, зневір'я у можливостях позбавитися їх. Навпаки, після бесіди з ним, я завжди відчувала впевненість у своїх силах і якесь внутрішнє піднесення, оскільки Антон Семенович одночасно відзначав і достоїнства роботи” [5, 126].

Зважаючи на наведені приклади з педагогічної діяльності талановитого педагога, слід звернути увагу на те, що ще у 20-30-х роках ХХ століття він широко використовував у процесі соціалізації молодших школярів глибоко гуманістичні підходи у процесі індивідуалізації виховного процесу. Доцільним тут є висновок, до якого прийшла вітчизняний вчений С.Г. Карпенчук. Зокрема у своїй монографії вона пише: „...Значущість його досвіду зі створення системи виховання дітей і молоді, що ґрунтується на принципах справжнього гуманізму, соціальної рівності та свободи особистості, виходить за межі 20-30-х років ХХ століття. А.С.Макаренко створив нову філософію виховання, орієнтовану на олюднення як процесу виховання, його середовища, так і суб'єктів виховання – вихованців і вихователів” [6, 8].

Висновок. Отже, розглянуті елементи соціалізації, які А.С.Макаренко поступово об'єднував у цілісну педагогічну систему, в окремих моментах дуже тісно пов'язуються з формами та методами соціалізації підростаючих поколінь, взятими із народної практики виховання. Зокрема звертає на себе увагу центральна ланка системи соціалізації – виховання дитини у колективі та через колектив, який за прикладом народної виховної практики мав різновіковий характер. Доцільними тут стали такі форми та методи соціалізації як гра,

формування у вихованців позитивних сугестивних комплексів, залучення їх до господарських справ.

Але найважливішим тут виявився зміст соціалізуючого процесу, який був спрямований на формування у вихованців почуття господаря як власного життя, так і суспільного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Карпенчук С.Г. Педагогічна технологія А.С. Макаренка і сучасність. – Рівне: РДГУ, 2001. – 352 с.
2. Макаренко А.С. Книга для батьків. – К.: Рад. шк., 1978. – 326 с.
3. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. – К.: Рад. шк., 1990. – 366 с.
4. Соб. Соч. Макаренко А.С. – М., 1952. – Т. V. – 563 с.
5. Терський В.Н. Клубные занятия и игры в практике А.С. Макаренка – М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1961. – 151 с.
6. Тихоцкая Е.С. На уроке А.С.Макаренко //А.С.Макаренко. Статьи. Книга 2. – Изд-во Львовского университета, 1954. – С. 124-126.

Резюме. В статье рассматриваются методы, формы и средства социального развития младших школьников, использованные А.С. Макаренко в собственной педагогической деятельности. Прослеживается их системный характер.

Ключевые слова: социализация, воспитательная система, коллектив воспитанников, объект социализации, педагогическая технология.

The summary. Methods, forms and means of social development of primary schoolchildren which were used by A.S. Makarenko in his own pedagogical activity are submitted in the article. Their systematic character is observed.

Key words: socialization, educational system, collective of pupils, object of socialization, pedagogical technology.

Одержано редакцією 20.03.2008.

УДК: 37. 035. 6: 78. 071. 2

О.І. ТРОФИМЧУК

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ У ВИХОВАННІ МУЗИКАНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ

Резюме. У статті окреслюються основні етнопедагогічні методики навчання музикуванню. Аудіальне мислення (слух) розглядається як основний базовий принцип у підготовці музикантів-інструменталістів. Музична етнопедагогіка ХХ століття розглядається як видозмінена, наповнена новим змістом під впливом новітніх тенденцій в музичній культурі.

Ключові слова: етнопедагогіка, музикування, аудіальне мислення, музикант-інструменталіст, музичний слух.

Збереження народної музичної культури – завдання, яке потребує пристальної уваги, глибокого професійного підходу з боку дослідників, музикантів-педагогів та практиків, які беруться за справу народної музичної творчості. Схоластичність у цьому питанні, оцінювання і виконання зразків народно-музичної спадщини з орієнтацією на академічний професіоналізм, на сценічні стереотипи виконання призведе до збідніння народного стилю, у кращому випадку перенесе традиційне виконавство у рамки музейного експонату, позбавить його імпровізаторського начала. Підхід до цієї справи обов'язково повинен ґрунтуватися на усвідомленні особливостей народної музики усної культури, законів її існування та розвитку, відмінних від європейських академічних традицій, безписемного (аудіального) способу мислення, а, отже, і специфічних методів оволодіння ним. Для повноцінного існування народної інструментальної музики необхідна наявність зафіксованих, науково-обґрунтованих традиційних народних методик освоєння того чи іншого музичного інструмента у рамках окремо взятої етнокультури.

Ці питання розглядалися у наукових студіях С.Грици, С.Утегалієвої, В.Мацієвської, Т.Казанської. Співзвучність їм знаходимо також у Г.Орлова, В.Мартінова.

Детальне ознайомлення з проблемами музичної етнопедагогіки ще раз змушує нас зупинитися на особливостях музичного розвитку дітей в умовах перебування в традиційному етнокультурному середовищі. Як відомо, музичні здібності складаються з чотирьох основних моментів: ритмічне чуття, інтонаційне чуття, музична пам'ять, емоційне сприйняття. Зауважимо, що інтонаційне чуття, тобто вміння відтворити на слух почуту музичну фразу, чи заспівати пісню, що є чи не найголовнішою умовою визначення наявності чи відсутності музичного слуху у наших навчальних музичних закладах, є лише однією зі складових і, як свідчить практика академічних форм інструментального виконавства, не завжди вирішальною. Є багато прикладів професійних музикантів-виконавців, які не можуть грати по слуху.

У традиційному етнокультурному середовищі перші контакти дитини з музикою починаються зі слухання і відповідного емоційного реагування колискових пісень. Через деякий час, навчившись ходити та говорити, дитина продовжує свої контакти з музикою в ігрових формах: граючись дитячими іграшками-свистунами (маленькими окаринами), чи самостійно майструє аналогічні іграшки зі стебел злакових рослин, з верби, вчиться свистіти на кленових чи бузових листках і т.ін. Граючи на таких інструментах, на відміну від співу, дитина вперше стикалася із залежністю зміни висоти звуку з рухами пальців. Мала кількість ігрових

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ	4
<i>Малафійк І.В.</i> Антон Семенович Макаренко і педагогічне мислення.	7
<i>Пашко Л.Ф.</i> Педагогічне мислення сучасного вчителя в контексті філософського світогляду А.С. Макаренка.	9
<i>Фролов А.А.</i> Социально-педагогическое мышление А.С.Макаренко: базовые понятия педагогики, их структура.	12
<i>Семенюк-Іванюк Л.Ю.</i> Ідеї розвитку педагогічної логіки А.С. Макаренка в умовах сучасних педагогічних інтерпретацій.	14
<i>Терешко Л.В.</i> Проблема соціально-педагогічної технології у педагогічній спадщині А.С.Макаренка.	19
<i>Нечипорук Л.І.</i> Ідеї синтетичної педагогіки А. С. Макаренка в контексті ноосферної освіти.	21
<i>Колесніков С.А.</i> Спільна робота сім'ї та школи з формування музичної культури молодших школярів у світлі педагогічної концепції А.С. Макаренка.	24
<i>Симоненко Л.І.</i> Соціальний захист дітей та молоді в аспекті теоретико-методичної спадщини А.С. Макаренка.	27
<i>Малафійк І.В.</i> Розвиток знання - провідна ідея сучасної дидактики.	29
<i>Колос Ю.З.</i> Педагогічне мислення викладача вищої школи в контексті формування інформаційно-технологічної компетентності студентів.	39
<i>Тимошук Л.В.</i> Формування досвіду емоційно-чуттєвого ставлення до світу у педагогічній спадщині А.С. Макаренка.	41
<i>Илалтдинова Е.Ю.</i> Официальная педагогика и общественно-педагогическая инициатива как факторы развития педагогической теории (постановка проблемы).	44
<i>Яковенко К.Ю.</i> Формування педагогічного мислення майбутніх соціальних педагогів у процесі вирішення педагогічних ситуацій у роботі з обдарованими учнями у загальноосвітніх навчально-виховних закладах.	46
<i>Крат І.В.</i> Школа і освіта на Волині напередодні створення Едукаційної комісії (1773 р.).	47
<i>Джеджерера О.В.</i> Громадські об'єднання як засіб творчої активізації студентів.	51
<i>Джеджерера К.В.</i> Комунікативний потенціал громадських студентських об'єднань.	55
<i>Останчук М. В.</i> Цілісне мислення при розвивальному навчанні.	60
<i>Єфремов С.В.</i> Інтеграція у змісті професійно спрямованої науково-дослідної роботи студентів у вищих навчальних закладах України у другій половині ХХ століття.	65
<i>Оксенюк О.В.</i> Формування національних цінностей в учнів у контексті сучасного педагогічного мислення.	69
<i>Борисюк Л.Р.</i> Наукові принципи роботи педагога з обдарованими дітьми.	72
<i>Шокало А.В.</i> Практичний досвід формування сучасної мовної освіти у Франції.	75
<i>Галатюк Ю.М.</i> Теоретичні й методичні аспекти формування інтелектуальних умінь у контексті навчально-пізнавальної діяльності.	78
<i>Онопрієнко О. В.</i> Проектна діяльність як інтегративна модель навчальної діяльності молодших школярів.	84
<i>Щербакова К.Й., Зайцева Л.І.</i> Сучасні підходи до навчання старших дошкільників розв'язання арифметичних задач.	87
<i>Юринець О.</i> Формування педагогічної відповідальності студентів коледжу.	90
<i>Пелех Ю.В.</i> Формування ціннісно-сислової готовності майбутнього педагога до професійної діяльності.	94
<i>Тадєєва М.І.</i> Історико – педагогічний досвід становлення іншомовної освіти в Росії та Україні (XVIII – XIX століття).	97
<i>Петрук Л.П.</i> Місце та роль риторики у формуванні мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю.	100
<i>Винар В.П.</i> Формування творчого мислення майбутніх вчителів початкової школи як передумова розвитку творчого потенціалу особистості.	103
<i>Свіриць К.О.</i> Формування мовленнєвої готовності старших дошкільників до школи у контексті сучасного педагогічного мислення.	105
<i>Тадєєв П.О.</i> Різні підходи до поняття «обдарованість» в психолого-педагогічній науці США.	109
<i>Бордюк М.А.</i> Парадигма вивчення природознавства студентами гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів в умовах нового інформаційного простору.	113
<i>Яничур М.С., Єзерська Н.Р., Зброжек Д.Г.</i> Підготовленість майбутніх вчителів до профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах.	115
<i>Цимбалару А.Д.</i> Семантика понятійного апарату проблеми педагогічного проектування.	121
<i>Дичківська І.М.</i> Інноваційна педагогічна діяльність як чинник розвитку освітніх систем.	127

Косарєва О.І. Роль стилів сімейного виховання у виникненні конфліктної поведінки в дошкільному віці.	132
Щербакова Н.М. До вивчення особливостей пізнавальної самостійності учнів 7-9 класів.	136
Забута Т.В. Дитяче самоврядування в педагогічній теорії та практиці: ретроспективний огляд.	140
Мельничук Л.В. Соціальний розвиток молодших школярів у світлі педагогічного досвіду А.С. Макаренка.	147
Трофимчук О.І. Етнопедагогічні основи у вихованні музикантів-інструменталістів.	150
Михайлова Л.І. Проблема моральної свідомості у педагогічній спадщині К.Д. Ушинського.	153
Примак О.П. Формування в учнів початкової школи уміння вчитися в процесі вивчення табличних випадків арифметичних дій.	157
Марко В.Ю. Поняття духовності сучасного вчителя.	163
Фарина Н.П. Виховання студентської молоді в контексті творчого шляху Володимира Івасюка.	166
Тепла М.Й. Психолого-педагогічні особливості спілкування та спільної діяльності дошкільника з дорослими та однолітками.	168
Відомості про авторів.	172

Наукове видання

ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 40

Заснований у 1996 р.

Відповідальний редактор збірника Малафійк І.В.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Кравчук В.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 15.09.2008 р. Підписано до друку 31.10.2008 р.
Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 26,2. Обл. вид. арк. 26,7 Замовлення № 69/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах
освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського
державного гуманітарного університету. Випуск 40.— Рівне: РДГУ, 2008.
— 176 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 10.

Збірник наукових праць містить статті з проблем виховання і розвитку особистості в контексті реалізації ідей А.С. Макаренка на сучасному етапі реформування освіти, а також з теорії і методики виховання та навчання учнів і студентів, професійної орієнтації учнівської молоді.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, практичних працівників освіти, керівників дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20